

Michał PTAK
Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Jakość życia na pograniczu polsko-niemieckim w świetle badań ankietowych

Synopsis: W artykule przedstawione zostały wyniki badań jakości życia w powiecie Görlitz i powiecie zgorzeleckim. Opracowanie zawiera m.in. analizę zadowolenia z życia mieszkańców obu powiatów oraz ocenę jakości życia po drugiej stronie granicy.

Słowa kluczowe: jakość życia, obszary przygraniczne, powiat Goerlitz, powiat zgorzelecki.

Wprowadzenie

Obszary przygraniczne to specyficzne regiony, mogące charakteryzować się pewną peryferyjnością rozwoju gospodarczego czy społecznego. Obszary te mogą mieć również charakterystyczne potencjały rozwoju, takie jak ponadgraniczne przepływy gospodarcze, wspólny rynek pracy czy wzajemnie uzupełniające się funkcje w turystyce, opiece zdrowotnej itp.

Celem artykułu jest przedstawienie wyników badań ankietowych realizowanych w latach 2012–2013 na pograniczu polsko-niemieckim w ramach projektu „Jakość życia w obszarze przygranicznym – wzmocnienie ponadgranicznych przepływów dla wspólnego zrównoważonego rozwoju i planowania regionalnego”. W opracowaniu szczególną uwagę zwrócono na różnice w ocenie jakości życia przez respondentów z różnych grup wiekowych.

1. Projekt „Jakość życia w obszarze przygranicznym – wzmocnienie ponadgranicznych przepływów dla wspólnego zrównoważonego rozwoju i planowania regionalnego”

Celem badań prowadzonych w ramach projektu „Jakość życia w obszarze przygranicznym – wzmocnienie ponadgranicznych przepływów dla wspólnego

zrównoważonego rozwoju i planowania regionalnego” jest zidentyfikowanie, jak różnice w jakości życia po obu stronach granicy niemiecko-polskiej wpływają na powstawanie przepływów transgranicznych. Obszar, na którym prowadzone są badania, obejmuje powiat Goerlitz w Saksonii (Niemcy) i powiat zgorzelecki w województwie dolnośląskim. Projekt, realizowany od 18 października 2011 r. do 31 marca 2014 r., jest finansowany ze środków Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Polska-Saksonia 2007–2013, Oś priorytetowa 1: Rozwój transgraniczny, Dziedzina wsparcia 1: Gospodarka i nauka. Partnerem wiodącym w projekcie jest Katedra Zarządzania Jakością i Środowiskiem z Wydziału Ekonomii, Zarządzania i Turystyki Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, a bezpośrednim partnerem – Katedra Ładu Przestrzennego Instytutu Geografii Uniwersytetu Technicznego w Dreźnie. Stronami społecznie zaangażowanymi w projekt są – poprzez udział w seminariach, konferencjach czy badaniach ankietowych – przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego, organizacji samorządowych, a także mieszkańcy województwa dolnośląskiego oraz Saksonii.

Projekt ma wypełnić luki w wiedzy na temat specyficznych cech jakości życia regionu pogranicza polsko-saksońskiego, a także dostarczyć informacji o przepływach (powiązaniach) ponadgranicznych, rozumianych jako przepływy osób i dóbr, których punkt wyjściowy i docelowy znajdują na obszarze objętym badaniem. Zgromadzone informacje mają służyć wspólnemu zrównoważonemu rozwojowi oraz planowaniu regionalnemu i gospodarczemu w saksońsko-polskim obszarze przygranicznym.

Prace badawcze prowadzone w ramach projektu zostały podzielone na trzy główne etapy:

1. Badanie obiektywnej jakości życia na obszarze przygranicznym.
2. Badanie subiektywnej jakości życia.
3. Badanie przepływów transgranicznych.

W literaturze zauważa się, że obiektywna jakość życia jest znaczeniowo zbliżona do pojęcia warunków życia (bądź poziomu życia), oznaczających całościowość obiektywnych warunków o charakterze infrastrukturalnym, w jakich żyje określone społeczeństwo. Wiązą się one z: kondycją materialną, zabezpieczeniem egzystencjalnym oraz zabezpieczeniem środowiskowym życia jednostek ([7], s. 45).

W analizowanym projekcie do oceny obiektywnego poziomu jakości życia (a także stopnia wdrażania zrównoważonego rozwoju na obszarze transgranicznym) wykorzystano moduł wskaźnikowy, zawierający wskaźniki odnoszące się do takich aspektów, jak: dostęp do dóbr, zdrowie i opieka zdrowotna, rynek pracy, ubóstwo i pomoc społeczna, edukacja i wykształcenie, kultura i sport, bezpieczeństwo publiczne, stan i ochrona środowiska. Wskaźniki obliczono w oparciu o dane dostępne w ramach statystyki publicznej Niemiec i Polski.

Subiektywna jakość życia jest oceną stopnia zaspokojenia potrzeb. Jej ocena obejmuje takie zagadnienia, jak np. zadowolenie ze stanu zdrowia czy sytuacji mieszkaniowej ([3], s. 13; [6], s. 15). W projekcie do badania subiektywnej oceny jakości życia wykorzystano badania ankietowe przeprowadzone w powiecie Goerlitz i powiecie zgorzeleckim. W zamierzeniu miały one pozwolić na porównanie obiektywnej jakości życia, określonej na podstawie danych statystycznych, z subiektywną oceną respondentów.

Trzeci etap badania, polegający na analizie przepływów transgranicznych, nie został jeszcze zakończony. Obejmuje on gromadzenie danych dotyczących na przykład ruchu turystycznego pomiędzy obydwoma powiatami czy zainteresowania produktami i usługami oferowanymi w sąsiednim powiecie. Równocześnie zbierane są dane na temat powiązań instytucjonalnych (np. współpracy jednostek samorządu terytorialnego z obydwu powiatów).

2. Ogólna charakterystyka powiatu Goerlitz i powiatu zgorzeleckiego

Powiat Goerlitz położony jest w Saksonii – kraju związkowym na wschodzie Niemiec. Zajmuje powierzchnię 2106,2 km². Liczba ludności powiatu na koniec 2011 r. wynosiła 273,5 tys. osób, a gęstość zaludnienia – 130 osób na km² [5]. Powiat został utworzony dopiero 1 sierpnia 2008 r. na mocy ustaw Parlamentu Saksońskiego wprowadzających reformę administracyjną. Utworzono go z dawnego powiatu Niederschlesischer Oberlausitzkreis, powiatu Löbau-Zittau oraz miasta Goerlitz, będącego wcześniej miastem na prawach powiatu. Obecnie Goerlitz jest siedzibą władz powiatu [8].

Powiat zgorzelecki, położony w zachodniej części województwa dolnośląskiego, wchodzi w skład Górnych Łużyc – krainy historyczno-geograficznej ([2], s. 7). Powierzchnia powiatu wynosi 838,6 km², czyli 2,5-krotnie mniej niż powierzchnia powiatu Goerlitz. Powiat zgorzelecki zamieszkuje (według stanu na koniec 2011 r.) 94,2 tys. osób. Gęstość zaludnienia wynosiła 112 mieszkańców na 1 km² [5].

W skład powiatu wchodzi siedem gmin, w tym ([9], s. 2):

- dwie gminy miejskie: Zawidów i Zgorzelec (będący siedzibą władz powiatu);
- trzy gminy miejsko-wiejskie: Bogatynia, Pieńsk, Węgliniec;
- dwie gminy wiejskie: Sulików i Zgorzelec.

W tab. 1 przedstawiono wybrane wskaźniki charakteryzujące jakość życia w obydwu przygranicznych powiatach¹.

¹ Dane statystyki publicznej w Niemczech i Polsce pozwalają tylko na częściowe porównanie obiektywnej jakości życia w dwóch analizowanych powiatach. Wiele danych jest dostępnych tylko na poziomie kraju bądź na poziomie krajów związkowych lub województw.

Tabela 1. Wybrane dane charakteryzujące jakość życia w powiecie Goerlitz i powiecie zgorzeleckim w 2010 r.

Wyszczególnienie	Powiat Goerlitz	Powiat zgorzelecki
Stopa bezrobocia rejestrowanego (w %)	13,2	14,2
Pojazdy osobowe na 1000 ludności	521,1	415,1
Liczba ludności na łóżko w szpitalach ogólnych	135,9	171,0
Liczba ludności na 1 lekarza	339,4	609,0
Zgony niemowląt na 1000 urodzeń żywych	1,5	3,3
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę (w m ²)	42,3	24,0
Przeciętna liczba osób na 1 izbę	0,42	0,75
Wypadki drogowe na 100 tys. mieszkańców	45,2	61,0
Liczba ludności na 1 miejsce w kinach stałych	118,0	178,7
Liczba ludności na 1 klub sportowy	762,9	2024,9
Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w ogólnej liczbie ludności (w %)	87,4	70,9

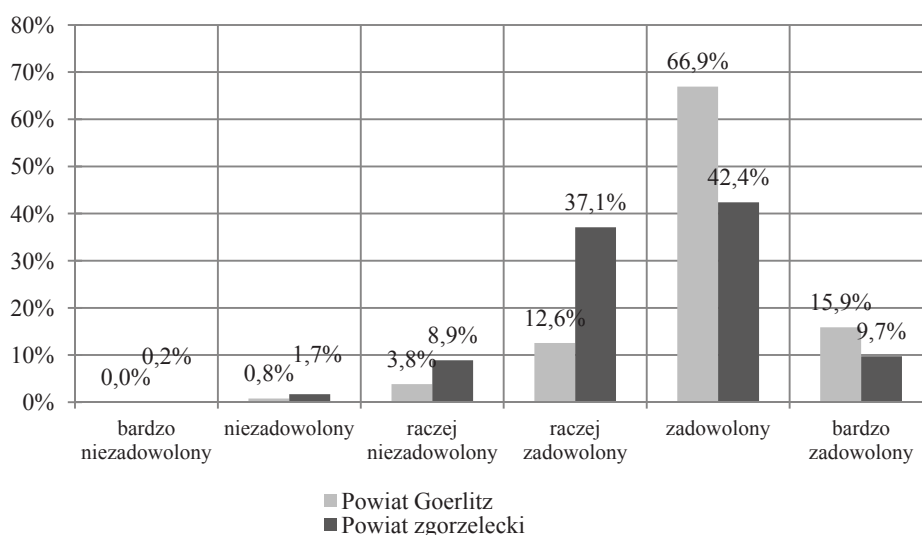
Źródło: [1]; [5]; [10], s. 133, 341; [11], s. 133, 331; [12], s. 133, 231, 450, 594.

Z danych przedstawionych w tab. 1 wynika m.in., że mieszkańcy powiatu Goerlitz mają lepszy dostęp do opieki szpitalnej, oferty kulturalno-sportowej, a także lepsze warunki mieszkaniowe. Stopa bezrobocia była jednak niższa w powiecie zgorzeleckim. Warto zauważyć, że o ile stopa bezrobocia w powiecie zgorzeleckim była tylko nieco wyższa niż stopa bezrobocia w Polsce (12,4%), o tyle w powiecie Goerlitz wyraźnie odbiegała od wskaźnika obliczonego dla całego kraju (zob. też [13]). W 2010 r. stopa bezrobocia w Niemczech wynosiła bowiem 7,7% [5].

Oceny poziomu i warunków życia w powiecie zgorzeleckim (i innych powiatach województwa dolnośląskiego) za pomocą wskaźników dokonywał już Urząd Statystyczny we Wrocławiu [13]. Wykorzystane wskaźniki odnosiły się do takich obszarów, jak: wynagrodzenia, warunki mieszkaniowe, bezpieczeństwo, zdrowie czy dostęp do usług medycznych. Również w Niemczech prowadzono badania służące ocenie jakości życia w poszczególnych powiatach. Oceny dokonywano na przykład za pomocą agregatowego wskaźnika jakości życia. Jego wartość dla powiatów tworzących obecny powiat Goerlitz była – w porównaniu z innymi powiatami – stosunkowo niska ([4], s. 26). Warto dodać, że przedmiotem publikacji była również problematyka współpracy transgranicznej na polsko-saksońskim obszarze przygranicznym, co wiąże się w pewien sposób z zagadnieniem przepływów transgranicznych analizowanych w ostatnim etapie omawianego w tym artykule badania [14].

3. Wybrane wyniki badań ankietowych

Z ryc. 1 wynika, że udział osób bardzo zadowolonych z życia w powiecie Goerlitz (wynoszący niemal 16%) jest większy niż w powiecie zgorzeleckim, gdzie jedynie co dziesiąty respondent uznał, że jego poziom zadowolenia z życia jest wysoki. Taka sytuacja występuje w każdej grupie wiekowej, jednak najbardziej wyraźna jest wśród najmłodszych respondentów (w wieku od 15 do 24 lat). W Niemczech właśnie w tej grupie wiekowej najwięcej respondentów (prawie 23%) uznało, że jest bardzo zadowolonych z życia. Po polskiej stronie granicy jedynie 7% osób było tego samego zdania.



Ryc. 1. Ocena zadowolenia z życia w powiecie Goerlitz i powiecie zgorzeleckim

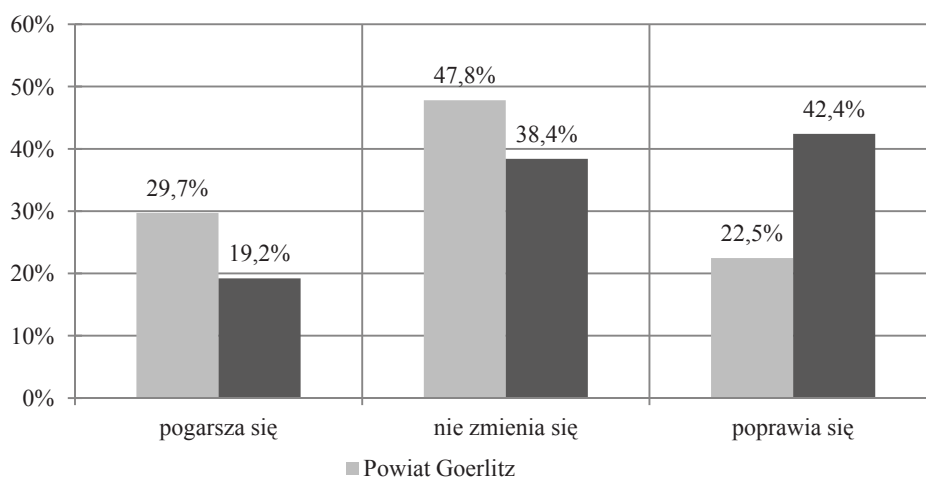
Źródło: wyniki badań ankietowych.

Dość istotną różnicę w ocenie zadowolenia z życia zaobserwowano również w grupie osób powyżej 65. roku życia. W Niemczech jedynie 1,6% takich osób uznało, że są raczej niezadowolone z życia. W powiecie zgorzeleckim tego samego zdania był już co dziesiąty respondent.

Ciekawe jest to, że o ile Niemcy generalnie wyżej oceniają zadowolenie ze swojego życia niż Polacy, o tyle stosunkowo więcej z nich uważa, że jakość życia ludzi w ich okolicy się pogarsza (ryc. 2). W powiecie zgorzeleckim odsetek osób, które sądzą, że jakość życia ulega poprawie, jest prawie dwukrotnie wyższy niż po drugiej stronie granicy.

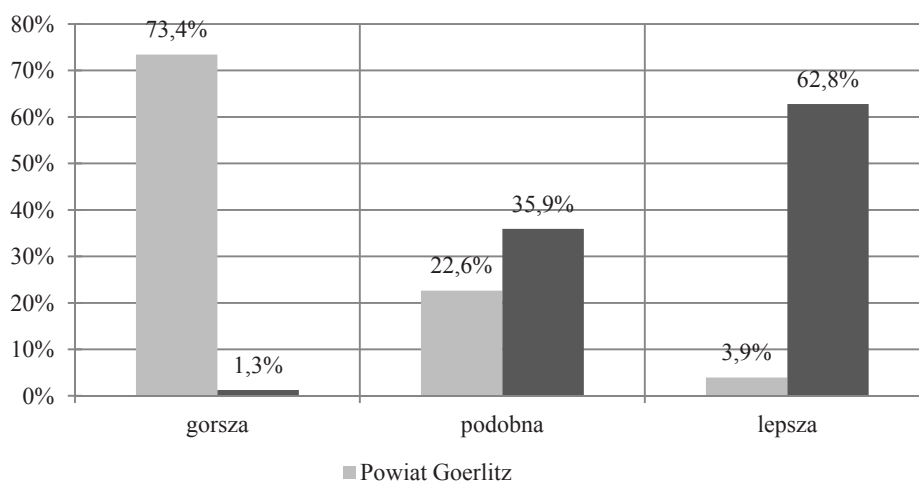
Największymi optymistami w zakresie kierunków zmian jakości życia okazali się młodzi Polacy. Ponad połowa z nich uznała, że jakość życia w ich okolicy się poprawia, a jedynie 11% – że ulega pogorszeniu. W Niemczech najmlodszy

respondenci biorący udział w badaniu też generalnie dość optymistycznie (w porównaniu z pozostałymi grupami wiekowymi) oceniali kierunek zmian w jakości życia. Gorsze nastroje zauważalne były wśród osób powyżej 35. roku życia. W grupie Niemców od 35 do 64 lat liczba osób, które sądziły, że jakość życia w ich okolicy się pogarsza, była o 42% wyższa od liczby osób mających odmienne zdanie.



Ryc. 2. Odpowiedzi mieszkańców powiatu Goerlitz i powiatu zgorzeleckiego na pytanie, czy jakość życia w okolicy się zmienia

Źródło: wyniki badań ankietowych.

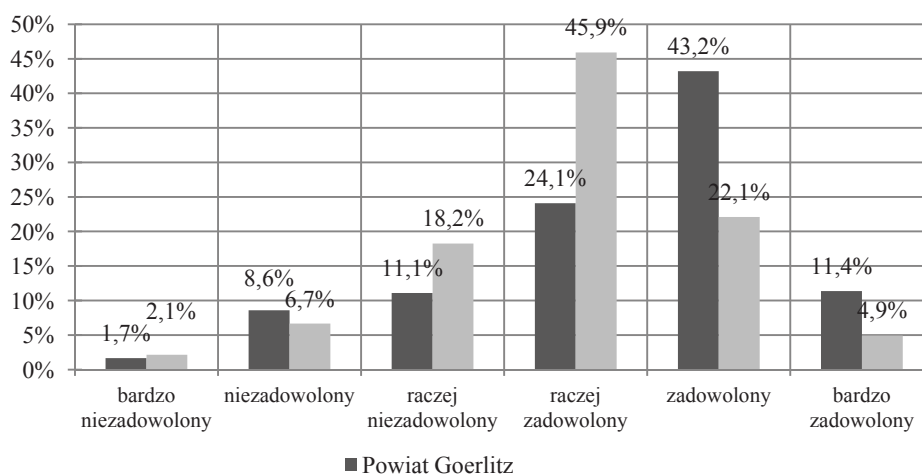


Ryc. 3. Ocena jakości życia po drugiej stronie granicy przez mieszkańców powiatu Goerlitz i powiatu zgorzeleckiego

Źródło: wyniki badań ankietowych.

Autorzy badań za istotne uznali sprawdzenie, w jaki sposób mieszkańcy obydwu powiatów oceniają jakość życia po drugiej stronie granicy. Wyniki odpowiedzi na takie pytanie, przedstawione na ryc. 3, są dość jednoznaczne. Według zdecydowanej większości Niemców i Polaków jakość życia jest wyższa po niemieckiej stronie granicy. Dość istotna część respondentów (zwłaszcza w Polsce) uznała, że jakość życia w obydwu powiatach jest podobna. Wiek respondentów nie miał większego wpływu na ocenę jakości życia po drugiej stronie granicy.

Respondenci w obydwu powiatach zostali również poproszeni o ocenę zadowolenia z własnej sytuacji materialnej i zawodowej, stanu swojego zdrowia, wykształcenia, miejsca zamieszkania, poziomu bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania oraz oferty kulturalno-sportowej w swojej okolicy. Interesujące jest, że we wszystkich przypadkach udział Niemców najwyżej oceniających poziom swojego zadowolenia (warianty „zadowolony” i „bardzo zadowolony”) był wyższy niż odpowiedni odsetek mieszkańców powiatu zgorzeleckiego. Można to prześledzić na przykładzie odpowiedzi na pytanie o stopień zadowolenia z sytuacji materialnej i zawodowej (ryc. 4). W poszczególnych grupach wiekowych dostrzegalne były pewne różnice w odpowiedziach, ale nie zmieniały one zasadniczo obrazu sytuacji. Przykładowo, w grupie osób powyżej 65. roku życia odnotowano największą różnicę między udziałem osób zadowolonych z życia w obydwu powiatach: w powiecie Goerlitz połowa respondentów uznała, że jest zadowolona z życia. Po stronie polskiej takiej odpowiedzi udzielił jedynie co ósmy respondent. Stosunkowo więcej mieszkańców powiatu w Saksonii uznało również, że jest bardzo zadowolona z życia (choć różnica w porównaniu z powiatem zgorzeleckim była tu mniej istotna: wynosiła niecałe 3 punkty procentowe).



Ryc. 4. Ocena zadowolenia mieszkańców powiatu Goerlitz i powiatu zgorzeleckiego z własnej sytuacji materialnej i zawodowej

Źródło: wyniki badań ankietowych.

Każdemu pytaniu o zadowolenie z danego aspektu jakości życia towarzyszyły bardziej szczegółowe pytania (tab. 2). Przykładowo, przy okazji pytań o ogólny stopień zadowolenia z poszczególnych aspektów pytano dodatkowo respondentów, jak oceniają i jak ważne są dla nich różne, bardziej szczegółowo określone zagadnienia.

Tabela 2. Zagadnienia oceniane przez ankietowanych w ramach poszczególnych aspektów

Aspekty	Oceniane zagadnienia
Sytuacja materialna i zawodowa	Osobista sytuacja finansowa, aktualnie wykonywana praca, bezpieczeństwo zatrudnienia, szanse znalezienia nowej atrakcyjnej pracy, zachowanie właściwych proporcji pomiędzy czasem pracy a czasem wolnym, warunki mieszkaniowe (wielkość, położenie, stan techniczny i wyposażenie mieszkania)
Zdrowie	Dostęp do lekarzy podstawowej opieki, dostęp do lekarzy specjalistów, funkcjonowanie pogotowia ratunkowego, dostęp do aptek
Edukacja	Dostęp i jakość funkcjonowania żłobków i przedszkoli, szkół podstawowych, gimnazjów, szkół ponadgimnazjalnych zawodowych i ogólnokształcących, szkół wyższych, przystosowanie szkół dla potrzeb osób niepełnosprawnych, możliwość i warunki podnoszenia wykształcenia lub zmiany kwalifikacji przez osoby dorosłe
Miejsce zamieszkania (dostęp do usług, stan środowiska, dostępność komunikacyjna)	Dostęp do infrastruktury technicznej (np. wodociągów, kanalizacji), usług komercyjnych (typu restauracje, naprawy, usługi pocztowe), niezbędnych produktów (typu artykuły spożywcze czy odzież), Internetu i telefonii komórkowej, terenów zieleni, wizerunek miejsca zamieszkania (czystość i estetyka miejsc publicznych), jakość wody pitnej i powietrza, stan klimatu akustycznego, gospodarka odpadami, możliwość poruszania się rowerem, własnym samochodem, motocyklem i publicznymi środkami komunikacji, połączenia komunikacyjne z najbliższym centrum miejskim, transgraniczne połączenia komunikacyjne
Bezpieczeństwo (publiczne i socjalne)	Bezpieczeństwo osobiste, bezpieczeństwo w ruchu drogowym, przygotowanie gminy na sytuacje kryzysowe, bezpieczeństwo majątku, opieka nad osobami wymagającymi opieki, pomoc dla osób i rodzin patologicznych, stopień solidarności z ludźmi będącymi w trudnej sytuacji życiowej
Oferta kulturalno-sportowa	Możliwość uczestniczenia w imprezach sportowych, w imprezach kulturalnych, dostępność do nieodpłatnej infrastruktury sportowej i kulturalnej

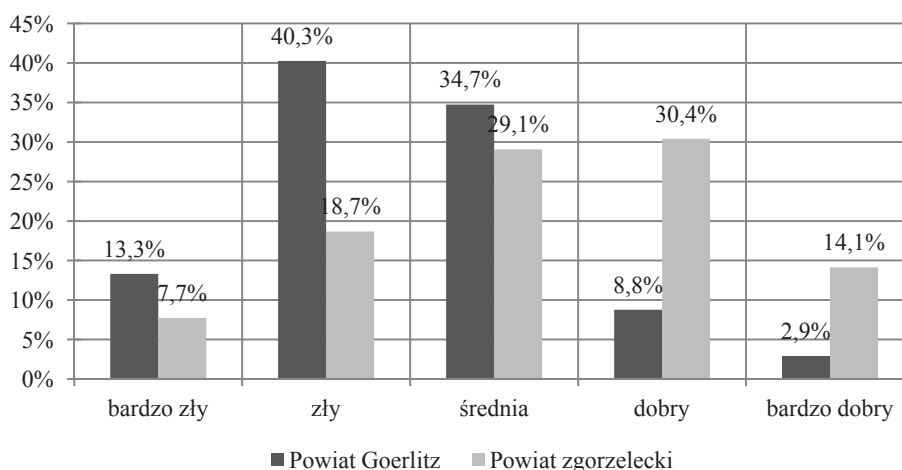
Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety wykorzystanej w badaniu.

Interesujące jest to, że we wszystkich przypadkach udział Polaków, którzy wskazywali, że dane zagadnienie jest „niezbędne”, był wyższy od odpowiedniego odsetka Niemców². Różnica była szczególnie zauważalna w przypadku oceny:

² Do oceny ważności poszczególnych zagadnień przyjęto pięciostopniową skalę: nieważne lub mało ważne, raczej ważne, średnio ważne, bardzo ważne, niezbędne.

- osobistej sytuacji finansowej. Aż $\frac{2}{3}$ mieszkańców powiatu zgorzeleckiego uznało, że to kryterium jest niezbędne. W powiecie Goerlitz w ten sposób odpowiedziało zaledwie 9% ankietowanych;
- dostępu do lekarzy zarówno podstawowej opieki, jak i lekarzy specjalistów. Udział mieszkańców powiatu zgorzeleckiego uznających, że to zagadnienie jest niezbędne, był o ponad 50 punktów procentowych wyższy niż odpowiedni odsetek Niemców;
- możliwości uczestniczenia w imprezach sportowych, gdzie różnica między najwyższymi wskazaniami wynosiła 25 punktów procentowych. Jednocześnie udział Niemców, którzy uznali, że możliwość uczestniczenia w imprezach sportowych jest kwestią nieważną lub mało ważną, był zdecydowanie większy niż w powiecie zgorzeleckim (odpowiednio 39,6% i 4,8%).

Zastanawiające jest, że dość często stosunkowo więcej Polaków odpowiadało, że stan poszczególnych zagadnień składających się na poszczególne dziedziny jest według nich „bardzo dobry”³. Tak było na przykład w przypadku niemal wszystkich zagadnień składających się na sytuację materialną i zawodową (wyjątkiem była ocena warunków mieszkaniowych, gdzie stosunkowo więcej Niemców uznało, że są one bardzo dobre). Duży pesymizm Niemców był dostrzegalny przede wszystkim w odpowiedziach na pytania odnoszące się do sytuacji związanej z rynkiem pracy (czyli o aktualnie wykonywaną pracę, bezpieczeństwo zatrudnienia oraz możliwość znalezienia nowej atrakcyjnej pracy).



Ryc. 5. Odpowiedzi mieszkańców powiatu Goerlitz i powiatu zgorzeleckiego na pytanie o bezpieczeństwo zatrudnienia

Źródło: wyniki badań ankietowych.

³ Do oceny stanu poszczególnych zagadnień przyjęto pięciostopniową skalę: bardzo zły, zły, średni, dobry, bardzo dobry.

Ryc. 5 obrazuje różnice między rozkładem odpowiedzi na pytanie o bezpieczeństwo zatrudnienia udzielonych przez mieszkańców sąsiednich, przygranicznych powiatów. Warto dodać, że w grupie najmłodszych Niemców żaden respondent nie uznał, że sytuacja w zakresie bezpieczeństwa zatrudnienia (a także w zakresie aktualnie wykonywanej pracy oraz możliwości znalezienia nowej pracy) jest bardzo dobra. Dla porównania w powiecie zgorzeleckim ponad 8% ankietowanych bardzo dobrze oceniało stabilność swojego zatrudnienia.

Dość znaczne różnice pomiędzy dwoma powiatami zauważalne były również w przypadku oceny pozostałych zagadnień składających się na jakość życia. Przykładowo, Polacy stosunkowo lepiej oceniali bezpieczeństwo osobiste w nocy i w dzień, bezpieczeństwo majątku oraz dostęp do nieodpłatnej infrastruktury sportowej i kulturalnej. Niemcy z kolei częściej uznawali, że dostęp do lekarzy podstawowej opieki, jakość wody pitnej i powietrza atmosferycznego, stan gospodarki odpadami, możliwości uczestniczenia w imprezach kulturalnych, możliwości w zakresie poruszania się rowerem czy samochodem, bezpieczeństwo w ruchu drogowym są dobre lub bardzo dobre.

Podsumowanie

Różnice w odpowiedziach udzielonych przez mieszkańców powiatu Goerlitz i powiatu zgorzeleckiego można w niektórych przypadkach tłumaczyć różnicami we wskaźnikach charakteryzujących jakość życia, obliczonych na podstawie danych udostępnianych przez statystykę publiczną. Chodzi tu o ocenę warunków mieszkaniowych, bezpieczeństwa na drogach czy dostępu do lekarzy. Na pełniejsze porównania obiektywnej i subiektywnej jakości życia nie pozwala niestety brak odpowiednich danych statystycznych.

Dane obiektywne wskazują na podobną stopę bezrobocia w obydwu przygranicznych powiatach. Sytuacja na rynku pracy jest jednak zdecydowanie gorzej postrzegana po niemieckiej stronie granicy, gdzie respondenci niżej oceniali aktualnie wykonywaną pracę, stabilność zatrudnienia czy szanse znalezienia nowej pracy. Ten wniosek wymaga z pewnością bardziej dokładnych badań rynków pracy w analizowanych powiatach (i krajach).

Uzyskane wyniki świadczą, że postrzeganie swojej jakości życia (i okolicznych mieszkańców) zależy w pewnym stopniu od wieku respondentów. Dużymi optymistami w tym zakresie okazują się na przykład młodszy respondenci, w wieku poniżej 24. roku życia.

W niektórych przypadkach wyniki badań ankietowych można uznać za zgodne z oczekiwaniami. Dotyczy to w szczególności oceny jakości życia w powiecie znajdującym się po drugiej stronie granicy. Zdecydowana większość respondentów uznała, że jakość życia jest wyższa w powiecie Goerlitz, choć ciekawe jest to, że według istotnej części respondentów różnice w jakości życia nie są znaczne.

Interesujące jest również to, że uzyskane wyniki mogą być podstawą do wysunięcia tezy, że jakość życia po obydwu stronach granicy się wyrównuje. Świadczą o tym np. odpowiedzi na pytanie o to, czy jakość życia w okolicy respondenta poprawia się, czy pogarsza.

Z pewnością ciekawych wniosków dostarczy porównanie wyników badania jakości życia z wynikami badań nad przepływami transgranicznymi. W szczególności pozwoli to na sprawdzenie, czy różnice w jakości życia wpływają na przenoszenie się mieszkańców pomiędzy dwoma przygranicznymi powiatami.

Literatura

- [1] Bank Danych Lokalnych, <http://www.stat.gov.pl/bdl>.
- [2] Bena W., *Wędrowki po powiecie zgorzeleckim*, Drukarnia Kwadrat, Zgorzelec.
- [3] Borys T., *Jakość życia jako przedmiot pomiaru wskaźnikowego*, [w:] *Jakość życia na poziomie lokalnym – ujęcie wskaźnikowe*, red. T. Borys, P. Rogala, Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju, Warszawa 2008.
- [4] Buettner T., Ebertz A., *Quality of life in the regions. Results for German counties*, „Ifo Working Paper” 2007, No. 49.
- [5] *Cross-border friendship database*, www.crossborderdatabase.org.
- [6] Czapiński J., Panek T., *Diagnoza społeczna 2011. Warunki i jakość życia Polaków*, „ContemporaryEconomics” 2011, Vol. 5.
- [7] Kobylińska U., *Inicjatywy lokalne na rzecz poprawy jakości życia na obszarach wiejskich Podlasia – formy wsparcia*, „Zarządzanie Publiczne” 2010, nr 4.
- [8] Powiat Görlitz, <http://www.kreis-goerlitz.de>.
- [9] *Powiat zgorzelecki. Spojrzenie ponad granicami*, Starostwo Powiatowe w Zgorzelcu.
- [10] *Statistisches Jahrbuch Sachsen 2010*.
- [11] *Statistisches Jahrbuch Sachsen 2011*.
- [12] *Statistisches Jahrbuch Sachsen 2012*.
- [13] *Wybrane aspekty poziomu życia mieszkańców województwa dolnośląskiego w 2008 r.*, Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Wrocław 2009.
- [14] Zdulski M. (red.), *20 lat współpracy transgranicznej w euroregionie Neisse-Nisa-Nysa*, Euroregion Neisse-Nisa-Nysa, Jelenia Góra 2011.

Quality of Life in the Polish-German Border Area in the Light of Survey Results

Summary: This paper presents the results of the quality of life surveys conducted in Görlitz and Zgorzelec county. It contains among others analysis of residents' life satisfaction and opinion about quality of life on the other side of the border.

Keywords: quality of life, cross-border areas, Goerlitz county, zgorzelecki county.